

De Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 2.5 Netherlands Licentie is van toepassing op dit werk. Ga hiervoor naar <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/nl/>

JURIDISCHE WEGWIJZER

Juridische aspecten van digitale beschikbaarstelling van archief- en museumcollecties

Verslag gesprekkenronde met diverse archieven en musea, april t/m juni 2006.

Door: Annemarie Beunen (projectleider), Universiteit Leiden (Fac. Rechtsgeleerdheid), Afdeling eLaw@Leiden, Centrum voor Recht in de Informatiemaatschappij.

Datum: Leiden, 19 juni 2006.

In de gesprekken terugkerende thema's

Auteursrecht

Men is zich er niet altijd van bewust dat 'openbaarheid' in de zin van de Archiefwet en het passief (fysiek) toegang bieden tot auteursrechtelijk beschermd materiaal voor raadpleging in het gebouw door de Auteurswet wordt onderscheiden van actieve openbaarmaking op internet. Voor dat laatste is ingevolge de Auteurswet steeds toestemming vooraf nodig van de auteursrechthebbende op het materiaal.

Uit de gesprekken blijkt dat vooral onvindbare rechthebbenden een groot probleem vormen voor archieven en musea. Interessant is dat ook de bibliotheeksector (Fobid Juridische Commissie) zich momenteel met deze problematiek bezig houdt. Juridisch gezien is de kwestie duidelijk: men mag zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbende in principe geen werk online zetten. Daartegenover staat het culturele belang om collecties breed toegankelijk te maken. Hoewel het volgens de Auteurswet dus onrechtmatig is om materiaal zonder toestemming vooraf online te zetten, is de onderzoekers gevraagd het niet bij deze constatering te laten, maar tevens in te gaan op pragmatische oplossingen voor dit probleem. Tijdens de gesprekken hebben instellingen mogelijkheden geopperd zoals: een checklist waaraan een adequate zoektocht zou moeten voldoen, bulkcontracten met rechtenorganisaties inclusief vrijwaringsbepaling ten aanzien van onvindbare rechthebbenden, terwijl in Amerikaanse literatuur ook het alternatief van een wetswijziging is genoemd. Rechtenorganisaties zelf denken erover om tegen betaling licenties voor werk van onvindbare rechthebbenden te gaan verstrekken met een vrijwaring, zoals de Stichting FotoAnoniem al doet. De wegwijzer zou een inventarisatie van deze mogelijkheden en de voor- en nadelen ervan kunnen weergeven. (Overigens blijken instellingen in de praktijk nauwelijks achteraf met claims te worden geconfronteerd).

Creative Commons-licenties

Materiaal waarop de instelling zelf de enige auteursrechthebbende is (denk aan originele foto's van niet (meer) beschermd materiaal), zou men met een Creative Commons-licentie op internet kunnen aanbieden. Dit maakt gratis hergebruik onder voorwaarden (bijvoorbeeld voor niet-commercieel gebruik) mogelijk voor gebruikers. In sommige instellingen is men serieus over het gebruik van Creative Commons-licenties aan het nadenken. Andere instellingen hebben wel van deze licenties gehoord, maar zijn er nog niet actief mee bezig. Het lijkt erop dat men in principe wel geïnteresseerd is, maar nog geen beleid heeft ontwikkeld op grond waarvan men wel of niet kiest voor het gebruik van deze licenties.

Databankrecht

Uit de gesprekken blijkt dat er bij archieven en musea niet of nauwelijks kennis bestaat over het databankrecht, dat in 1999 in Nederland is ingevoerd naar aanleiding van de Europese Databankrichtlijn. Het databankrecht kan instellingen bescherming bieden tegen substantiële overnames uit hun online databank, mits deze aan bepaalde eisen voldoen. Hierover zal de Wegwijzer een duidelijk verhaal bevatten.

Gebruiksvergoedingen/exploitatiebeleid

Het vragen van een gebruiksvergoeding voor materiaal waarop de instelling geen intellectueel eigendomsrecht bezit, is met name in de archiefsector een punt van discussie. Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de Archiefwet grenzen daaraan stelt. Gebruiksvergoedingen zijn in musea (waar geen 'museumwet' geldt) al lang gemeengoed. Maar ook hier zijn er onderling grote verschillen in hoogte tussen de diverse tarieven. Zowel archieven als musea voelen dat ze zich in een moeilijk spanningsveld bevinden tussen hun (statutaire) doelstelling om hun collecties zo breed mogelijk toegankelijk te maken en het bedrijfsmatige denken van een cultureel ondernemer. Sommige instellingen stellen zich commerciëler op dan andere, maar vinden dit soms moeilijk naar buiten toe te rechtvaardigen.

Portretrecht en Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

Veel archieven en musea waarmee is gesproken, hebben fotocollecties online staan en daarop komen soms mensen voor. Deze foto's zijn soms ook doorzoekbaar op naam van de afgebeelde personen. Er wordt zelden vooraf nagegaan of er uit portretrecht- of privacy-overwegingen bezwaar tegen online plaatsing van portretten zou kunnen bestaan (wat ook moeilijk vooraf valt in te schatten). In de praktijk blijken dergelijke bezwaren overigens ook nauwelijks voor te komen. De weinige bezwaren zijn in overleg geschikt door het materiaal van de website af te halen.

Het online zetten van gegevens over levende personen (persoonsgegevens) valt onder 'verwerking' in de zin van de Wbp, die voorschrijft dat aan bepaalde zorgvuldigheidseisen moet worden voldaan. Persoonsgegevens bevinden zich met name bij archiefinstellingen en voor hen speelt de vraag of voor het op internet zetten van persoonsgegevens wel of niet toestemming van de betrokkene is vereist. Zwaar zou kunnen wegen dat de persoonsgegevens via internet wereldwijd toegankelijk zijn. Een zeer klein aantal archiefinstellingen heeft de verwerking van archiefmateriaal met persoonsgegevens gemeld bij het Wbp. Veel archiefinstellingen laten bezoekers een verklaring tekenen dat ze de gegevens alleen voor wetenschappelijk onderzoek/conform de Wbp zullen gebruiken. Dit zou misschien ook online te realiseren zijn, maar niet gezegd is dat een instelling hiermee in alle gevallen zorgvuldig genoeg handelt. Tijdens de gesprekken geven veel instellingen aan niet vooraf af te wegen of het online zetten de Wbp of de privacy van levende personen zou kunnen schenden. Sommige wijzen daarvoor op de openbaarheid die de Archiefwet voorstaat. Daarnaast hebben archiefinstellingen vaak zoveel materiaal dat een inhoudelijke toetsing van dit materiaal financieel en qua mankracht op grote problemen zal stuiten (zo'n toetsing is in de meeste gevallen ook niet verricht na invoering van de Wbp ten behoeve van de uitgifte in de studiezaal). Wel vertelt men dat persoonsgegevens achteraf op verzoek van de website worden afgehaald (opt out- of piepsysteem). In de praktijk blijkt dat dergelijke verzoeken zich maar weinig hebben voorgedaan en daarbij is het materiaal steeds verwijderd. (Anonimiseren (vooraf of na klachten) zou overigens soms ook een mogelijkheid kunnen zijn).